

Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto 30.9.2025

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Kirjallinen asiantuntijalausunto

Luonnonsuojeluliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

- Luonnonsuojeluliitto korostaa, että maa- ja metsätalous on avainasemassa luontokadon ja ilmastokriisin pysäyttämisessä. Kuitenkin vuoden 2026 talousarvioesityksessä osoitetut keinot ovat täysin riittämättömiä pysäyttämään luontokadon etenemisen sekä tarttumaan uskottavasti romahtaneiden hiilinielujen korjaamiseen ilmastokriisin suitsimiseksi.
- Maatalouden elinkeinorakennetta tulisi laajentaa panostamalla muun muassa kosteikkoviljelyn tukemiseen sekä vahvempaan ravinteiden kierrätykseen. Suomen romahtaneiden hiilinielujen vahvistaminen vaatii muutoksia Suomen metsätalouteen.
- Metsähallituksen tuloutustavoitteen nosto ei saa näkyä valtion metsien lisääntyneinä hakkuumäärinä tai voimakkaampana metsien käsittelynä.

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

30.01. Hallinto ja tutkimus, 30.10. Maaseudun kehittäminen ja 30.20. Maa- ja elintarviketalous

Maa- ja metsätalousministeriö tulisi olla avainroolissa luontokadon pysäyttämisessä sekä ilmastomuutoksen etenemisen torjunnassa. Kuitenkin pääluokan 30. satsaukset luonnon tilan parantamiseen, vesien suojeluun ja hiilinielujen vahvistamiseen jättävät paljon toivomisen varaa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat: 1) turvallisuusympäristön kehitys, 2) planetaaristen rajojen ylittymistä seuraava bio- ja kiertotalouden voimistuminen, 3) maaseudun kehitys, 4) teknologinen- ja energiamurros, 5) globaalin talousjärjestelmän kehitys ja julkisen talouden niukkuus sekä 6) arvojen ja asenteiden muutos.

Viime vuonna muutostekijöiden listan ensimmäisenä oli ilmastomuutos. On suorastaan hämmäntävää, että tänä vuonna se ei ole enää lainkaan mukana, vaikka alkuvuodesta julkaistiin tieto, että hiilinielujen romahduksen seurauksena myös Suomen metsät ovat muuttuneet päästöjen lähteeksi ja kesällä koettiin paahteisen kuumia helkeitä Suomessa ja maailmalla. Luonnonsuojeluliitto pitää myös erittäin valitettavana, että luontokatoa ei edelleenkään edes tunnisteta muutostekijänä ja sen poissaolo näkyy myös hallinnonalan rahoituksessa, hiilinielujen vahvistamisen ohella.

Luonnonsuojeluliitto toteaa, että kaikessa luonnonvarojen käyttöön liittyvässä toiminnassa tulisi pyrkiä määrätietoisesti kohti Suomen hiilineutraaliutta sekä vaalimaan entistä vahvemmin luontoa ja vesistöjä. Maatalouden osalta tämä tarkoittaa huoltovarmuutta ylläpitävän elintarviketuotannon ja viljelijöiden toimeentulosta huolehtimisen ohella entistä vahvempia panostuksia ympäristötoimiin.

Maatalouden ilmastotyölle vahvan selkänöjan tarjoaa vuonna 2021 toteutettavan CAP-suunnitelman hyväksymisen yhteydessä asetettu maatalouden 29 % maatalouden päästövähennystavoite. Hallituksen tulisi aidosti osoittaa, että se pyrkii saavuttamaan tämän tavoitteen. MTK:n ilmastotiekartan mukaisen tavoitteen edistymisen seurannan avulla voidaan myös tarpeen vaatiessa säätää maataloustukipolitiikan toimeenpanoa. Monet toimet, jotka edistävät päästövähennystavoitteen saavuttamisessa auttavat myös luontokadon torjumisessa.

Toinen selvä toimenpide olisi pari vuotta takaperin lähes valmiiksi tehdyn ilmastoruokaohjelman loppuun saattaminen ja sen päämäärien toteuttaminen. Ajankohta tälle olisi juuri oikea, kun ohjelma voitaisiin suoraan päivittää vastaamaan uusia kansallisia ravitsemussuosituksia.

Luonnonsuojeluliitto myös muistuttaa, että hallituksen tulisi palauttaa rahoitus kosteikkoviljelylle, joka voisi avata aivan uusia elinkeinomahdollisuuksia alkutuotannolle. Haastavassa taloustilanteessa rahoitusta uusiin toimenpiteisiin voidaan kerätä esimerkiksi maankäytön muutosmaksun käyttöönotolla, jota on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhteistyöllä.

Maatalouden tukia on myös mahdollista uudelleenohjata hallinnon sisällä entistä vahvemmin ympäristön tilan parantamista kannustavaan toimintaan. Satotasoja ja ympäristön tilaa voidaan parantaa samanaikaisesti. Esimerkiksi maanparannus- ja saneerauskasvien käyttö sekä jatkuvan kasvipeitteisyyden pinta-alan lisääminen auttavat sekä parantamaan maan kasvukuntoa että suojelemaan vesistöjä. Luonnonsuojeluliitto pitää välttämättömänä, että rahoitus maatalouden ympäristötoimille ekojärjestelmän ja ympäristökorvauksen osalta on tasolla, joka mahdollistaa CAP-suunnitelman valmistelun yhteydessä asetettujen pinta-alatavoitteiden saavuttamisen muun muassa edellä mainittujen toimenpiteiden osalta.

Luonnonsuojeluliitto erikseen myös muistuttaa luonnon monimuotoisuudelle tärkeiden perinnebiotooppien hoidolle osoitettavan riittävän rahoituksen välttämättömyydestä. Kaikki Suomen perinnebiotooppien luontotyypit ovat uhanalaisia.

Luonnonsuojeluliitto pitää hyvänä, että viime vuonna peräänkuulutettu maa- ja metsätalousministeriön ravinteiden kierrätys on saamassa rahoitusta. Hallitus on varannut yhteensä viisi miljoonaa euroa ravinnekiertotukeen biokaasun ja kierrätyslannoituksen edistämiseksi. Luonnonvarakeskus julkaisi vuonna 2023 raportin, jonka mukaan tehokkaalla kierrätyksellä voidaan kattaa 90 prosenttia kasvien fosforilannoituksen tarpeesta. Panostukset ravinteiden kierrätykseen ovat merkittävä huoltovarmuusteko. Ravinteiden kierrätyksellä on myös mahdollista edistää biokaasun tuotantoa maatalouden sivuvirroista.

Luonnonsuojeluliitto erikseen kuitenkin huomauttaa, että ravinteiden kierron näkökulmasta on haitallista, että hallitus teki erillisen päätöksen jatkaa lantapoikkeusta, vaikka se olisi päättynyt automaattisesti vuoden 2024 loppuun. Lantapoikkeus mahdollistaa lannanlevityksen pelloille yli asetettujen fosforirajojen. Liikalanta kuormittaa herkkää Itämeren ja poikkeuksen vuoksi ei synny myöskään luonnollista kannustinta laittaa lantaa kiertoon.

Luomutuotannolle osana Suomen maataloutta on asetettu selkeitä tavoitteita ja on tärkeää, että valtion talousarviossa esitetyt panostukset tukevat niiden saavuttamista. Luomulle parempien kannusteiden luomisella voidaan vähentää myös tuontilannoiteriippuvuutta ja siten vahvistaa huoltovarmuutta.

Elintarvikeviennin osalta momentille 30.01.40. *Maa- ja elintarviketalouden sekä luonnonvaratalouden huoltovarmuuden vahvistaminen, viennin edistäminen ja arvonalaisien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)* on kirjattu: “Määrärahaa saa käyttää elintarvikeviennin edistämiseen ja ruoka-alan arvoketjun kehittämiseen, kasvu- ja kuiviketurpeen sekä energiaturpeen huoltovarmuuden edistämiseen ja metsäsektorin arvonalaisien kasvattamiseen.”

Momentilta voidaan rahoittaa kasvu- ja kuiviketurpeen käyttöä. Luonnonsuojeluliitto näkee, että turpeen käytön aika on ohi ja valtion harkinnanvaraista tukea tulisi myöntää vaihtoehtoisille, ympäristön kannalta kestävämmille raaka-aineille, joita käytetään kasvualustoina, kuivikkeina ja energiana.

30.40. Luonnonvaratalous

Luonnonsuojeluliitto muistuttaa tänäkin vuonna, että luonnonvaratalouden selitysosassa mainitaan, että “Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaamisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään”.

Ylikulutamme luonnonvarojamme vuosittain, ja esimerkiksi maankäyttösektorin hiilinielut ovat romahtaneet muun muassa ylisuurten hakkuiden vuoksi. Luonnonvarataloutta edistettäessä tulee huomioida, ettei metsien käyttö nykyisellään ole kestävää ja kaiken toiminnan ja kehittämisen tulee tapahtua luonnon kantokyvyn rajoissa.

30.40.31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentilla luonnonsuojeluliiton tarkempi huomio kiinnittyy momentilta tuettaviin vaelluskalahankkeisiin, joiden rahoitus on hiukan vuotta 2024 pienempi. Tärkeän ja menestyksekkään NOUSU-ohjelman rahoitus kuluvalle hallituskaudella on alhaisempi kuin edellisellä eduskuntakaudella. Tuoreen EU:n luontodirektiivin lajiraportin [mukaan](#) lohikalojen suojelutasot ovat epäsuotuisat. Suomen lähes kaikki vaelluskalalajit ovat silmälläpidettäviä ja uhanalaisia. Niiden tilan parantamisen NOUSU-ohjelma on hankkeiden omarahoitusosuusvaatimuksineen myös oivallinen esimerkki, kuinka yksityistä rahoitusta voidaan hyödyntää osana luonnonsuojelua. Ohjelman rahoitusta tulee vahvistaa.

30.40.42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentin määrärahaan ei esitetä muutoksia. Luonnonsuojeluliitto kiinnittää huomiota erityisesti suurpetovahinkojen ehkäisemisen ja valvonnan resursseihin, jonka arvioitu osuus määrärahan käytöstä pysytellyt viimeiset 15 vuotta samalla tasolla (2009-2020 500 000 e, 2021- 750 000 e), huolimatta siitä, että suurpetokanta on ollut kasvussa ja palautetta vahinkojen ennaltaehkäisyn riittämättömistä resursseista on saatu mm. lammastiloilta toistuvasti. Esimerkiksi suurpetoaitojen käyttö on todettu tehokkaaksi petovahinkoja ennaltaehkäiseväksi toimenpiteeksi karjataloilla. Niiden rahoittamisen lisääminen olisi kustannustehokasta petopolitiikkaa.

30.40.44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Tuhkalannoituksen tuki vähenee. Tuhkalannoitus on osa maankäyttösektorin ilmastotoimia, mutta sitä tehtäessä on varmistettava, ettei se haittaa luonnon monimuotoisuutta tai heikennä vesistöjen tilaa. Jos maankäyttösektorin ilmastotukia vähennetään, tulee tilalle osoittaa vastaavasti uusia toimia jotka edistävät hiilinielua ja metsä- ja suoluonnon tilaa.

Momentilta rahoitetaan Metka-tukia, jotka valtiontalouden tarkastusviraston [mukaan](#) "eivät ole olleet kaikilta osin yhdensuuntaisia monimuotoisuustavoitteen kanssa." Tuet suosivat avohakkuisiin perustuvaa jaksollista metsätaloutta, ja niiden kautta on mahdollisuus rahoittaa esimerkiksi ilmastolle ja vesistöille haitallisten kunnostusojitusten suunnittelua.

Momentilta rahoitetaan toimia joilla saattaa erityisesti pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna olla ilmastolle haitallisia vaikutuksia.

30.40.45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä, että hallitus on vakiinnuttanut metsäluonnon hoidon edistämisen rahoituksen (METKA) korkeammalle tasolle, kuin se oli vielä edellisen Kemera-ohjelman aikana. On kuitenkin samaan aikaan huomionarvoista, että metsäluonnon hoitoon osoitetut resurssit ovat riittämättömät ja hyvin pienet verrattuna samaisesta METKA-järjestelmästä momentilta 30.40.44. puuntuotantoon osoitetut tuet. Erityisesti Helmi-elin ympäristöohjelman toimet, jotka toteutetaan metsäluonnon hoidon edistämisen momentin alla, ovat jäljessä tavoitteista.

30.40.46. Valtionavustus Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Luonnonsuojeluliitto esittää, että Metsäkeskuksen luonnonhoitotyön resursseja palautettaisiin. Esimerkiksi Helmi-ohjelman tavoitteista Metsäkeskuksen vastualueen osalta on Helmi-ohjelman väliarvioinnin mukaan [jäätty](#). Metsätalouden luonnonhoitotoimien edistäminen on tärkeää luontokadon pysäyttämiseksi, ja tässä tulisi osoittaa enemmän rahoitusta myös viranomaistyöhön.

30.64. Metsähallitus

30.64.50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonsuojeluliitto esittää huolensa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien niukkenevista resursseista. On erittäin tärkeää, että viranomaistehtävien resurssit säilyisivät tasolla, joka ei vaarantaisi esimerkiksi Helmi- ja Sotka- ja NOUSU-ohjelmien luonnonhoito- ja ennallistamistoimia, luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluja, tai luonto- ja eräiköllisyyden ennaltaehkäiseviä ja valvontatoimia. Näiden tehtävien hoitamiseen tulee varata riittävät resurssit, mitä momentille esitetty määrärahaileikkaus ei edistä.

Lisätietoja:

Antti Heikkinen, ympäristöpäällikkö, 044 901 0461, antti.heikkinen@sll.fi

Liisa Toopakka, monimuotoisuusasiantuntija, 040 504 3989, liisa.toopakka@sll.fi

Oona Huttunen, ilmastoasiantuntija, 044 493 8719, oona.huttunen@sll.fi